

Sektorbeskrivning för områden av riksintresse för friluftsliv enligt 3kap. 6 § miljöbalken

Innehåll

INLEDNING	3
Sektorbeskrivningens innehåll och syfte	3
Vad är riksintresse friluftsliv?	3
Friluftsliv som allmänt intresse – behovet av tätortsnära natur ska beaktas	4
Friluftsliv enligt 4 kap. 2§ miljöbalken	5
Begrepp och definitioner	7
FRILUFTSLIV I SVERIGE	9
Friluftsliv	9
Friluftslivets värden	10
Friluftslivsutövande i Sverige	10
Nationella mål, planer och program	11
Konventioner och internationella överenskommelser	13
FRILUFTSLIVETS AREELLA MARK- OCH VATTENANSPRÅK	14
Dagens riksintresseanspråk	14
Framtida mark- och vattenanspråk	15
Synergier och konflikter	16
KRITERIER FÖR RIKSINTRESSEN	19
Boverkets generella kriterier	19
Kriterier för utpekande av riksintresse friluftsliv	19
Principer för geografisk avgränsning	21
PROCESS FÖR ATT HÅLLA ANSPRÅKEN AKTUELLA	22
Process för aktualisering med start 2026	22
Indelning av anspråken i grupper	24
Nationellt urval	25
TILLGÄNGLIGA DATA	27
Tillgängliggörande av data	27
Nationell samverkan	27
Öppna data	27

Inledning

Sektorbeskrivningens innehåll och syfte

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) har gemensamt tagit fram sektorbeskrivningen för riksintresse friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken. Sektorbeskrivningen följer Boverkets vägledning till nationella myndigheter från 2017.¹

Syftet är att beskriva grunden för statens anspråk på områden av riksintresse för friluftsliv genom att presentera kriterierna för riksintresseanspråken, beskriva de areella anspråken samt ge en överblick över friluftslivet i Sverige och relevanta nationella och internationella mål och planer. Syftet är också att redogöra för hur underlagen om riksintressen, geografiska avgränsningar och värdebeskrivningar, ska hållas aktuella och tillgängliga samt hur en nationell överblick över områdena säkerställs.

Sektorbeskrivningens aktualitet ses över minst vart åttonde år.

Målgruppen för sektorbeskrivningen är de som arbetar med riksintressen på nationella myndigheter, länsstyrelser samt regioner och kommuner. Sektorbeskrivningen kan även vara till nytta för andra aktörer inom planering och prövning där miljöbalkens 3:e och 4:e kapitel ska tillämpas.

Vad är riksintresse friluftsliv?

Bestämmelserna om riksintressen i miljöbalkens 3 och 4 kapitel (1998:808) syftar till att främja en från ekologisk, social och samhällsekonomisk synpunkt god hushållning med marken, vattnet och den fysiska miljön i övrigt². Bestämmelserna ska tillämpas vid beslut som rör ändrad användning av mark- och vattenresurserna.

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är enligt förordningen (1998:896) om hushållning med mark och vatten ansvariga för att, inom sina respektive ansvarsområden, hålla uppsikt över hushållningen med mark- och vattenområden, följa utvecklingen och lämna uppgifter om områden av riksintresse för friluftslivet enligt 3 kap. 6 § miljöbalken.

Mer information om riksintressen, dess tillämpning och roller och ansvar finns på Boverkets webbplats³.

¹ [vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf \(boverket.se\)](#) (PM daterad 2017-02-17, dnr 3190/2014).

² jämför [propositionen 1985/86:3](#) sidan 17

³ [Vad är ett riksintresse? - PBL kunskapsbanken - Boverket](#)

3 kap. 6 § miljöbalken

Mark- och vattenområden samt fysisk miljö i övrigt som har betydelse från allmän synpunkt på grund av deras naturvärden eller kulturvärden eller med hänsyn till friluftslivet skall så långt möjligt skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön. Behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter skall särskilt beaktas.

Områden som är av riksintresse för naturvärden, kulturmiljövården eller friluftslivet skall skyddas mot åtgärder som avses i första stycket.

Med friluftsliv avses vistelse utomhus i natur och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling⁴. Friluftsliv kan utövas i alla typer av landskap på land och i vatten. De områden som pekas ut som riksintressanta för friluftslivet är sådana som har särskilt goda förutsättningar för upplevelser eller aktiviteter samtidigt som de har få motsvarigheter i landet. Områden som världsarv och biosfärsområden är ofta riksintressanta för friluftslivet och de behövs också för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden.

Riksintresseområdena är till stor del allemansrättsligt tillgängliga⁵ och de kan besökas ofta och mycket av människor från hela eller en stor del av landet eller vara attraktiva för besökare från andra länder. Det är attraktiviteten och besökspotentialen som är viktig att fånga och inte hur många som verkligen besöker området. Eftersom det finns en stor variation i både landskapstyper och friluftslivsaktiviteter så har områdena som pekas ut som riksintresseanspråk olika karaktär. Det som är gemensamt är att det behöver tas hänsyn till dem i planering och prövning så att förutsättningarna för friluftsliv i dessa områden kan bevaras långsiktigt.

I avsnittet nedan beskriver vi vad som är allmänt intresse för friluftslivet, det första stycket i 3 kap. 6 § miljöbalken och hur behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter kan beaktas.

Friluftsliv som allmänt intresse – behovet av tätortsnära natur ska beaktas

Områden av betydelse från allmän synpunkt med hänsyn till friluftslivet ska ***så långt möjligt*** skyddas mot åtgärder som kan påtagligt skada natur- eller kulturmiljön och behovet av grönområden i tätorter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas. För att erbjuda ett friluftsliv för alla och där alla människor kan utöva friluftsliv och få fysisk aktivitet och/eller återhämtning ofta, behövs

⁴ SFS 2010:2008 Förordning om statsbidrag till friluftsanslag

⁵ Delar av områdena kan vara ianspråktagna så att de inte får beträddas och i andra delar kan det, vissa tider på året, råda besöksförbud exempelvis med hänsyn till fågelskydd, men i stort är områdena allemansrättsligt tillgängliga.

tillgängliga områden i nära anslutning till bostaden, arbetsplatsen eller skolan, det som Naturvårdsverket med flera myndigheter benämner som den vardagsnära naturen⁶. En översikt av internationell forskning visar att ett grönområde behöver vara minst 1 hektar (cirka två fotbollsplaner) för att ge effekt på återhämtning och ligga inom 300 meter från bostaden för att det ska besökas regelbundet i vardagen. Det har också visat sig att användningen minskar med ökat avstånd⁷. För barn, äldre och människor med funktionsnedsättning behöver avståndet vara under 200 meter. Det behöver finnas olika områden för friluftsliv med olika grad av anordningar och kvaliteter samt storlek. Det kan vara områden som är tillgänglighetsanpassade för att alla ska kunna utöva friluftsliv där, områden där kvaliteterna är tystnad och frånvaro av storskaliga exploateringar samt områden i olika naturtyper som erbjuder olika möjliga aktiviteter.

Kommunal och regional planering har en stor betydelse för att beakta behovet av grönområden. Friluftsområden som främst är avsedda för den enskilda kommunens invånare anses vara respektive kommuns ansvarsområde. Naturvårdsverket har tagit fram en metod för att kartlägga områden värdefulla för friluftsliv⁸ samt ett stöd för kommunala friluftsplaner⁹. I vägledningen om grönplaner¹⁰ ingår hälsa och friluftsliv i en del där de övriga är biologisk mångfald och naturbaserade lösningar för anpassning till ett framtida klimat.

Friluftsliv enligt 4 kap. 2 § miljöbalken

Denna sektorbeskrivning omfattar inte riksintressen enligt miljöbalkens 4 kapitel. Nedan ges en beskrivning kring hur riksintresseanspråk enligt 3 kap. 6 § förhåller sig till 4 kap. miljöbalken.

4 kap. innehåller områden som i sin helhet är av riksintresse med hänsyn till sina natur- och kulturvärden. Riksdagen har angett dessa geografiska områden direkt i lagtexten. Det är bland annat områden som består av obruten kust, högexploaterad kust och obrutna fjäll.

I 4 kap. 2 § miljöbalken anges områden där turismens och friluftslivets, främst det rörliga friluftslivets, intressen särskilt beaktas vid bedömningen av tillåtligheten av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön. Områdena, som i de flesta fall är stora, har pekats ut i sin helhet med hänsyn till de stora natur- och kulturvärden som finns där.

Naturvårdsverket har i uppföljningen av friluftslivsmålen föreslagit ett regeringsuppdrag till länsstyrelserna att komplettera och uppdatera eller ta fram värdebeskrivningar för områden utpekade för rörligt friluftsliv i 4 kap. 2 §

⁶ [Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan](#)

⁷ [Tillgång till vardagsnära natur är bra för folkhälsan](#)

⁸ [Kartlägga områden för friluftsliv](#)

⁹ [Kommunal friluftslivsplanering](#)

¹⁰ [Grönplanera!](#)

miljöbalken¹¹. Havs- och vattenmyndigheten har presenterat liknande förslag i det sammanfattande yttrandet tillhörande förslag till havsplaner 2025¹².

Även om värden för friluftsliv hanteras i både 3 och 4 kap. miljöbalken så finns skillnader. En viktig skillnad är att 4 kap. riksintressen är beslutade av riksdagen och anges direkt i lagen. Detta innebär att riksdagen redan tagit ställning till att natur- och kulturvärdena i dessa områden ska ges företräde framför andra konkurrerande anspråk. Områden enligt 3 kap. utgör riksintressemyndigheternas anspråk på riksintressen och det är prövningsmyndigheten som slutligt, först vid aktualiserad prövning eller beslut som avgör om ett riksintresse föreligger eller inte i det enskilda fallet. För 4 kap. kan undantag göras för utveckling av befintliga tätorter, det lokala näringslivet, utförandet av anläggningar som behövs för totalförsvaret eller mineralfyndigheter vid särskilda skäl. För 3 kap. gäller att avvägningar enligt 3 kap. 10 § miljöbalken kan behöva göras mellan oförenliga riksintressen. Eftersom åtgärder i områden som är av riksintresse enligt både 3 och 4 kap. ska prövas enligt 4 kap. i första hand, kan situationer uppstå där en åtgärd som omfattas av undantagen till 4 kap. sedan hindras av 3 kap.

Underlagen som tas fram för 3 kap. 6 § miljöbalken är viktiga för planeringsprocesser och prövning där både 3 och 4 kap. miljöbalken ska tillämpas. Underlagen för områdena enligt 3 kap. 6 § innehåller preciserade beskrivningar och geografiska avgränsningar av friluftslivets värden. Även sektorbeskrivningen med mer övergripande information kan utgöra ett relevant underlag. Sådana underlag saknas ofta för riksintresseområden i 4 kap. Arbetsprocessen med underlagen skapar också en kontinuitet så att anspråken och dess värdebeskrivningar hålls aktuella.¹³

Riksintresseanspråk enligt 3 kap. 6 § miljöbalken bör därmed anges, förutsatt att uppställda kriterier uppfylls, även om området sammanfaller med andra riksintressen i 4 kap. inklusive rörligt friluftsliv i 4 kap. 2 §.

¹¹ Uppföljningen av friluftslivsmålen 2023

¹² Sammanfattande yttrande tillhörande förslag till ändrade Havsplaner för Bottniska viken, Östersjön och Västerhavet 2025

¹³ När dåvarande geografiska riktlinjer (dagens riksintressen 4 kap. miljöbalken) infördes i Naturresurslagen betonades att de var resultatet av avvägningar som grundades på de verksamhetsanknutna riktlinjerna (dagens 3 kap. miljöbalken) samt att det krävs ett väl utvecklat system för kunskapsförsörjning för att de allmänt hållna reglerna ska få avsedd verkan. Prop 1985/86:3, s 81 och 25

Begrepp och definitioner

De mest frekvent använda begrepp och definitioner om riksintressen och friluftsliv presenteras nedan. Fler presenteras på Boverkets webbplats i framförallt

- [vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf \(boverket.se\)](#)
- sida 12 i rapporten *Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse Boverkets regeringsuppdrag att samordna fem myndigheters översyn av riksintresseanspråk*¹⁴

Aktualitetsprövning: Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska enligt förordning (1998:896) om hushållning med mark och vatten vid behov eller åtminstone vart åttonde år se till att bedömningen av de områden som är av riksintresse är aktuell.

Friluftsliv: vistelse utomhus i natur- och kulturlandskap för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling¹⁵.

Hushållningsförordningen: förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden.

Kulturmiljö: avser hela den av människor påverkade miljön, det vill säga som i varierande grad präglats av olika mänskliga verksamheter och aktiviteter. En kulturmiljö kan preciseras och avgränsas till att omfatta en enskild anläggning eller lämning, ett mindre eller större landskapsavsnitt, en bygd eller en region¹⁶. I begreppet kulturmiljö ingår också biologiskt kulturarv.

Landskap: ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer¹⁷. Ett landskap kan också beskrivas som ett geografiskt område med dess synliga geologiska, topografiska, biologiska och kulturella karaktär.

Nationellt urval: Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv.

Naturmiljö: Begreppet naturmiljön bör tolkas vidsträckt och kan omfatta allt från ett enskilt särskilt skyddsvärt träd till landskapsbilden och kulturmiljö. Naturmiljön bör innefatta berggrund, jordlager och dess ytformer, yt- och grundvatten, sjöbottnar, olika naturmiljöer på land och i vatten, samt växter, djur och andra organismer över och under mark- och vattenytan. Naturmiljön bör omfatta all natur, inte endast värdefull eller orörd natur, och bör således även omfatta naturmiljön i tätortsnära områden. Landskapsbilden och kulturmiljöer bör

¹⁴ [Översyn av kriterierna för och anspråk på områden av riksintresse \(boverket.se\)](#)

¹⁵ [Definition enligt Förordning \(2010:2008\) om statsbidrag till friluftsförbund](#)

¹⁶ [Definition av kulturarv och kulturmiljö | Riksantikvarieämbetet \(raa.se\)](#)

¹⁷ [Definition enligt Europeiska Landskapskonventionen](#)

innefattas i begreppet i de fall kulturmiljöerna också utgör naturmiljöer, såsom till exempel odlingslandskap.¹⁸

Naturturism: omfattar människors aktiviteter när de vistas i naturområden utanför sin vanliga omgivning.

Organiserat friluftsliv: organiserade grupper som utövar friluftsliv, kan vara privat grupp, ideell förening, företag, skola eller omsorg.

Rekreation: rekreation används ofta synonymt till friluftsliv.

Riksintresseanspråk: anspråk på riksintressen som respektive ansvarig myndighet beslutar om. Bestämmelserna om riksintressen i miljöbalken ska tillämpas vid beslut som rör ändrad användning av mark- och vattenresurserna enligt flera andra lagar. Det är först när det fattas ett beslut enligt någon av de lagarna som det avgörs att ett område verkligen är av riksintresse.

Turism: Definitionen på turism är människors aktiviteter när de reser till och vistas på platser utanför sin vanliga omgivning för kortare tid än ett år för fritid, affärer eller andra syften¹⁹.

Värdebeskrivning: Beskrivning av värden, kvaliteter och egenskaper som motiverar att ett område bedöms vara av riksintresse. Det finns en värdebeskrivning för varje riksintresseområde.

¹⁸ Samråd vid ändring av naturmiljön (naturvardsverket.se)

¹⁹ Turismens begrepp - Tillväxtverket

Friluftsliv i Sverige

Friluftsliv

Friluftsliv bygger i grunden på ett möte mellan människa och natur. Med natur avser vi både natur- och kulturmiljön, natur- och kulturlandskapet samt både land- och vattenmiljöer.

Allemansrätten är en grund för friluftslivet och därför ett av kriterierna för utpekande av riksintresse för friluftsliv. Friluftsliv kan dock utövas utan allemansrätten som grund exempelvis vid jakt, fiske och motoriserat friluftsliv som elcykel, snöskoter etc. och regleras då i särskild lagstiftning. Tillgänglighet i och till områden samt områdenas olika karaktärer utgör viktiga värden och kvaliteter för friluftsliv. Friluftslivet förändras över tid men grundförutsättningarna är i huvudsak desamma.

Friluftslivsaktiviteter kan vara allt från promenader till klippklättring eller kajakpaddling. Friluftslivets värden finns dels på land dels i vatten. De vanligaste aktiviteterna som utövas är ”tagit nöjes- och motionspromenader” samt ”varit ute i skog och mark för att få en naturupplevelse”²⁰. Under pandemin 2020–2022 fick friluftslivet en större roll för många människor och särskilt den vardagsnära naturen blev viktig. Under åren har det skett en utveckling av aktiviteter och mer krävande aktiviteter som t ex kajakpaddling, avancerad skidåkning och klippklättring har blivit vanligare. Friluftsliv kan gränsa till idrottsutövande men skillnaden är dock att det inte finns något tävlingsmoment i friluftsutövandet, utom möjligtvis mot sig själv. För vissa människor är själva aktiviteten motivet för upplevelsen och för andra är själva vistelsen i landskapet motivet och källan till välbefinnande och rekreation. Sveriges olika landskapstyper erbjuder många olika upplevelsevärden och möjlighet till olika aktiviteter. Upplevelsevärden i ett område kan vara tystnad eller god ljudkvalitet där bara naturens ljud hörs. Orördhet och frånvaro av exploatering erbjuder också ett rofyllt friluftsliv och goda möjligheter till återhämtning. Möjlighet till utblickar över orört landskap och fria horisonter eller möjlighet att nå en hög punkt och få en utblick över omgivningarna är också upplevelsevärden liksom variationsrika, omväxlande, intresseväckande och höga natur- och kulturvärden.

Friluftsliv är något som alla ska ha möjlighet att utöva. Den tätortsnära naturen har särskilt stor betydelse för den vardagliga rekreationen och möjlighet till friluftsliv i närmiljön och det är också där de flesta naturbesök sker. Här har kommunal och regional planering en stor betydelse. Vid översynen av riksintressena som påbörjades 2012 fick storstadslänen peka ut områden som var tätortsnära om de också uppfyllde övriga kriterier. Kriterierna möjliggör nu för identifiering av

²⁰ Uppföljning av friluftsmålen 2023

tätortsnära områden i fler län där de är av betydelse regionalt och inte enbart för en kommun.

Att vissa friluftslivsområden har en god tillgänglighet möjliggör för människor som av olika anledningar har större svårigheter att ta sig ut i naturen. Den pedagogiska betydelsen som naturvistelser fyller är oerhört viktig för barn och ungdomar. Barn och äldre personer har lättare att nå naturområden som finns i närheten av hemmet. Faktorer som transporter till och från området, tillgänglighet till information, leder, rastplatser, möjlighet till samvaro och friluftsutövarns egna resurser kan ha betydelse för friluftslivsutövandet. Det är också viktigt att det finns områden med lägre tillgänglighetsgrad för de som vill ha naturupplevelser i mer orörda landskap utan anordningar.

Friluftslivets värden

Friluftsliv bidrar till välbefinnande och fysisk och psykisk hälsa. Det kan också bidra till en förståelse och känsla för naturen och en social gemenskap.

Natur- och kulturmiljöområden för friluftsliv bidrar till kulturella ekosystemtjänster, immateriella funktioner som naturen tillhandahåller på land och i vatten. Exempel på detta är olika upplevelsevärden och estetiska värden och deras betydelse för människors hälsa, identitet och tillhörighet. Förekomst av grönska och vistelse i naturen kan bidra till fysisk och psykisk hälsa, kunskap om natur och kultur, inspiration och social interaktion genom aktiviteter och att mötesplatser skapas. Landskapets attraktiva miljöer bidrar till lokal identitet och är en del av kulturarvet.

En del av friluftslivet är organiserat genom ideell verksamhet eller genom naturturismföretag. Friluftsliv kan också bidra till regional utveckling bland annat genom turismen. Eftersom riksintresseområdena har särskilt goda förutsättningar för friluftsliv och de har få motsvarigheter, är många av dem av stort intresse för turismen.

Friluftslivsutövande i Sverige

Den senaste statistiken för friluftslivsutövandet visar att det bostadsnära friluftslivet fortsatt är det vanligaste friluftslivet. Friluftsliv i Sverige utövas vanligtvis inom bebyggda områden, i skogen eller i anslutning till vatten²¹. I stort har friluftslivsutövandet varit relativt stabilt de senaste trettio åren, men andelen av befolkningen som uppger att de är ute i naturen mycket ofta eller ganska ofta på helger respektive vardagar har ökat något för 2018–2021. Andelen av befolkningen som uppger att de aldrig är ute i naturen har minskat de senaste åren.²² Barns

²¹ Uppföljning av målen för friluftslivspolitiken 2023 (naturvardsverket.se)

²² SCB, 2025: Levnadsvaneundersökning, ULF/SILC.

vistelse i naturen under vardagar har dock minskat enligt folkhälsoenkäten för barn²³.

Den svenska naturen är en av de starkaste reseanledningarna för turister både till och inom Sverige. Enligt Visit Swedens senaste trendspaning efterfrågar turisterna autenticitet, välbefinnande och hållbarhet, vilket gör att naturupplevelser och friluftsliv är efterfrågade upplevelser under vistelse i Sverige.²⁴

Nationella mål, planer och program

Friluftspolitiska mål

Det övergripande målet för den nationella friluftslivspolitikerna är att stödja människors möjligheter att vistas ute i naturen och utöva friluftsliv där allemansrätten är en grund för friluftslivet. År 2012 fastställdes tio mål för friluftslivspolitikens genomförande. De tio friluftslivsmålen handlar om att förbättra förutsättningarna för friluftslivsutövandet i Sverige. Vart och ett av dessa bidrar på olika sätt till det övergripande målet.

Tillgänglig natur för alla	Starkt engagemang och samverkan	Allemansrätten	Tillgång till natur för friluftsliv	Attraktiv tätortsnära natur
Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling	Skyddade områden som resurs för friluftslivet	Ett rikt friluftsliv i skolan	Friluftsliv för god folkhälsa	God kunskap om friluftslivet

Område av riksintresse för friluftsliv nämns särskilt i mål 4, tillgång till natur för friluftsliv där den första preciseringen lyder ”Antalet områden av lokalt, regionalt och nationellt intresse för friluftsliv som är kända och kartlagda med värdebeskrivningar ökar”. Naturvårdsverkets tolkning är att områden av nationellt intresse motsvarar riksintresse för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § samt 4 kap. 2 § miljöbalken. De har olika grad av tillgänglighet men utmärkande är att de alla har stora upplevelsevärden.

²³ Fakta om nationella folkhälsoenkäten "Hälsa på lika villkor?" — Folkhälsomyndigheten (folkhalsomyndigheten.se)

²⁴ Visit Sweden. [Naturturism \(visitsweden.com\)](http://naturturism.visitsweden.com)

Miljömål

Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Av de 16 miljö kvalitetsmålen är det flera mål som har preciseringar kopplade till friluftsliv²⁵.

Ett rikt odlingslandskap: Odlingslandskapets värden för friluftslivet är värnade och bibehållna samt tillgängliga för människor.

God bebyggd miljö: Det finns natur- och grönområden och grönstråk i närhet till bebyggelsen med god kvalitet och tillgänglighet.

Levande sjöar och vattendrag: Strandmiljöer, sjöar och vattendrags värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Levande skogar: Skogens värden för friluftslivet är värnade och bibehållna.

Myllrande våtmarker: Våtmarkernas värde för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Ett rikt djur och växtliv: Tätortsnära natur som är värdefull för friluftslivet, kulturmiljön och den biologiska mångfalden värnas och bibehålls samt är tillgänglig för människan.

Storslagen fjällmiljö: Fjällmiljöers värden för friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Hav i balans samt levande kust och skärgård: Havs-, kust- och skärgårdslandskapens värden för fritidsfiske, badliv, båtliv och annat friluftsliv är värnade och bibehållna och påverkan från buller är minimerad.

Andra nationella mål

Friluftsliv bidrar positivt till folkhälsa och de folkhälsopolitiska målen. Friluftsliv och naturturism kan också bidra till de näringspolitiska målen samt målen för regional utveckling. Arbetet med kulturmiljömålen, exempelvis ett samhälle med mångfald av kulturmiljöer och en helhetssyn på förvaltning av landskapet ger också förutsättningar för friluftsliv.

²⁵ [Sveriges miljömål \(sverigesmiljomal.se\)](https://sverigesmiljomal.se)

Konventioner och internationella överenskommelser

Världsarvskonventionen

Sverige skrev under Unescos konvention om skydd för världens kultur- och naturarv (världsarvskonventionen) 1985. Världsarvskonventionen har inte införts i Sverige genom särskilda lagbestämmelser utan skydd och förvaltning sker genom befintligt regelverk bland annat miljöbalken.

I Sverige finns 15 områden på Unescos världsarvslista. Vissa av dem är också av riksintresse för friluftslivet för att de har höga och intresseväckande natur- och kulturvärden och höga upplevelsevärden. Dessa områden är bland annat Höga kusten och Kvarkens skärgård i Västernorrlands län, Laponia i Norrbottens län och jordbrukslandskapet södra Öland i Kalmar län.

Unesco globala geoparker

Unesco utser geoparker som är områden med ett geologiskt arv av internationell betydelse. I Sverige finns en global geopark, Platåbergens geopark, i området kring Skövde och Skara i Västra Götalands län. Delar av området är också utpekade som riksintresse för friluftsliv.

Biosfärsområden

Unesco utser biosfärområden efter nominering från medlemsländerna. Biosfärområden är modellområden för hållbar utveckling. I Sverige finns (år 2025) biosfärsområdena; Storkrieket i Skåne, Älvlandskapet - Nedre Dalälven, Vindelälven-Juhtatähkka, Voxnadalen, Blekinge arkipelag, Kristiansstad vattenrike, Östra Vätterbranterna och Vänerskärgården med Kinnekulle som alla har värden för friluftslivet och överlappar med ett eller flera riksintresseanspråk för friluftslivet.

Agenda 2030

Agenda 2030 antogs av FN:s generalförsamling 2015, och innehåller 17 globala mål för en hållbar utveckling – ekonomiskt, socialt och miljömässigt. Friluftsliv och tillgång till natur för människors hälsa, fysisk och psykisk hälsa, och friluftsliv finns bland annat i mål 11 om hållbara städer och samhällen har delmål som berör människors möjlighet till friluftsliv, delmål 7 om att skapa säkra och inkluderande grönområden för alla samt delmål 4 om att skydda världens kultur- och naturarv²⁶.

²⁶ Mål 11: Hållbara städer och samhällen - Globala målen (globalamalen.se)

Friluftslivets areella mark- och vattenanspråk

Dagens riksintresseanspråk

I nuläget finns 336 riksintresseanspråk för friluftslivet spridda över hela landet. Västra Götalands län har flest antal områden, 63 stycken, medan Kronobergs län med sina fyra områden har det lägsta antalet. Den största arealen riksintresseanspråk finns i Norrbottens län med dess stora fjällområden och den minsta arealen utpekade områden finns i Jönköpings län. Totalt är 116 614 km² land- och vattenyta utpekade som riksintresseanspråk för friluftsliv. Arealen fördelar sig på olika typer av markslag. De största arealerna finns i fjällområdet (53%) därefter följer hav (14%) och barrskogsområden (13%).

Karta: Dagens riksintresseanspråk (2025)

Under hösten 2024 har samtliga länsstyrelser svarat på en enkät om de bedömer att länets riksintresseanspråk är aktuella i sin helhet, i delar eller inte är aktuella. Även ”vet ej” fanns som ett svarsalternativ. Enkätresultatet visar att huvuddelen av anspråken är aktuella i sin helhet eller i delar. De anspråk som ingår i kategorin ”aktuella i delar” saknar ofta aktuella uppgifter om nya beslutade naturreservat samt att beskrivningen av upplevelsevärdena behöver utvecklas.

Framtida mark- och vattenanspråk

Vardagsnära natur

Uppföljningen av de friluftspolitiska målen 2023 visar på negativ utvecklingsriktning för målen om attraktiv tätortsnära natur och tillgänglig natur samt neutral utvecklingsriktning för målet om tillgång till natur för friluftsliv. Naturområden i och nära tätorter är generellt de som används ofta och mycket och som kan bidra till ett hållbart friluftsliv eftersom de kan nås med gång-, cykel- eller kollektivtrafik samt bidra positivt till folkhälsan. Urbanisering, förtätning och stadsutveckling har minskat tillgången till tätortsnära natur, vilket kan se olika ut i olika delar av landet. Behovet av att långsiktigt se till alla människors tillgång till tillgänglig natur och levande och attraktiva städer, samt behovet av hälsofrämjande levnadsmiljöer, kan leda till framtida anspråk på områden för friluftsliv.

Områden med låg grad av påverkan

Områden med god ljudkvalitet, där endast naturens ljud hörs, är av stort värde för att få rofyllda upplevelser i natur- och kulturlandskapet. Visit Swedens trendspaning inom området naturturism visar att det finns en efterfrågan på naturupplevelser som en källa till hälsa där tysta områden har en betydelse. Under 2024 genomfördes en nationell kartläggning av tysta områden i landet som ska användas vid aktualitetsprövningen av befintliga riksintresseområden och som kan ge underlag för bedömning av behov av framtida anspråk.

Områden med låg grad av artificiellt ljus, där det går att uppleva de naturliga växlingarna mellan ljus och mörker, bidrar till upplevelsevärden. Möjligheten att se och uppleva stjärnhimlen, norrsken och mörker är viktiga värden som också växer som besöksanledning ur ett internationellt perspektiv²⁷.

Planering för olika exploateringar pågår på många platser i landet. I områden med vindkraftsanläggningar medför gällande regler för hinderbelysning blinkande ljus vilket orsakar sämre möjligheter att uppleva stjärnhimmel och norrsken. Liksom för tysta områden kan det i framtiden bli ett större behov att bevara de områden som inte är påverkade av artificiellt ljus. Storskaliga exploateringar kan också ha en påverkan på landskapsbilden och möjligheten till utblickar över obruten horisont. Sådana vyer kan bli alltmer ovanliga i framtiden och därmed skapa ett behov av att långsiktigt bevara några sådana områden runt landets kust samt i inlandet.

Ett förändrat klimat

Klimatförändringarna kan leda till ett större behov av klimatanpassning för att vissa områden ska vara tillgängliga för friluftslivet. Ökade nederbördsmängder, ökad erosion, stigande havsnivåer och minskad snöutbredning är exempel på klimatrelaterade förändringar som riskerar påverka värdena i riksintresseområdena.

²⁷ Trenden "nocturism" ger rekordår för turismen i Kiruna – söker sig till mörker | SVT Nyheter

De kan också leda till att andra områden än de som är utpekade idag kommer att bli aktuella som riksintresseanspråk. Erosion och risk för ras och skred kan behöva hanteras vid vandrings- och skidleder. Klimatförändringar i andra delar av världen kan också påverka attraktiviteten hos svenska friluftslivsområden för både utländska och inhemska besökare.

Infrastruktur för friluftsliv

Det pågår strategiska insatser för att stärka infrastrukturen för friluftsliv, det handlar bland annat om leder för vandring och cykling där staten inte är huvudman samt leder i fjällen inom det statliga lednätet. På sikt kan insatserna för en förbättrad ledinfrastruktur för friluftslivet, som också omfattar besöksvärda platser, leda till att fler områden uppfyller kriterierna för att pekas ut som riksintresseanspråk.

Synergier och konflikter

Nedan beskrivs ett urval av synergier och konflikter mellan friluftslivet och annan mark- och vattenanvändning. De redovisade synergierorna bidrar till friluftslivets både bevarande och utveckling medan konfliktområdena på olika sätt kan försvåra ett framtida friluftsliv. Friluftsliv kan, på många platser, samexistera med andra verksamheter.

Synergier

De senaste åren har flera nationella och regionala cykelleder för rekreation och turism tillkommit och staten har satsat på utveckling av ledinfrastruktur för vandring. Under våren 2023 fanns det sju nationella cykelleder främst i södra och sydvästra Sverige samt fem regionala leder. Cykellederna är en tillgång för friluftslivet och möjliggör även för andra friluftsanslagsteg än cykling vid olika besöksmål och målpunkter. Det finns en potential för stora synergier genom att planera för friluftsliv i anslutning till cykellederna.

Även annan transportinfrastruktur än cykelleder kan bidra positivt till friluftslivet genom att öka tillgängligheten till områden. Transportinfrastrukturen kan också medföra konflikter, se nedan. Tillgängligheten till områden kan också öka genom andra typer av anläggningar som vindkraftsanläggningar, elledningar etc., samtidigt som de kan medföra andra negativa aspekter.

Tillväxtverket har delat ut projektmedel för anläggning av leder för vandring och Naturvårdsverket har bland annat delat ut bidrag för att skapa en långsiktig och hållbar organisation kring vandringsleder. Satsningarna bidrar till friluftsliv på många olika sätt. Till 2025 fick länsstyrelserna i Norrbotten, Västerbotten och Jämtland samt Naturvårdsverket uppdrag att öka ambitionen för leder i fjällen inom bland annat skötsel, besöksförvaltning och säkerhet. Uppdraget kan leda till förändringar i ledsystemet, ökad förvaltning och förbättrad tillgänglighet vilket syftar till att öka förutsättningarna för friluftsliv för fler.

Strandskyddet enligt miljöbalken bidrar starkt till allmänhetens möjlighet för friluftsliv både i och på vatten och vid kuster och stränder, vilka upplevs som attraktiva friluftslivsområden. Ett minskat strandskydd skulle innebära sämre förutsättningar för tillgång till attraktiva områden för friluftsliv.

Det finns också annan skyddad natur som bidrar till synergier med friluftsliv. EU:s strategi om biologisk mångfald 2030 kan innebära ett stärkt områdesskydd som kan öka förutsättningarna för tillgång till friluftslivsområden av god kvalitet. Likaså kan den nationella naturrestaureringsplanen enligt naturrestaureringslagen innebära bland annat mer gröna urbana miljöer.

Konflikter

Några aktuella konfliktområden och motstående intressen med friluftsliv nämns nedan.

Allemansrätten är en grundförutsättning för friluftsliv. Om allemansrätten ifrågasätts eller inskränks kan förutsättningarna för friluftsliv för alla försämras. Under 2023 har en översiktlig kartläggning genomförts av var det finns betalleder för vandring och cykling i landskapet och Naturvårdsverket konstaterar att antalet ökar vilket kan påverka allemansrätten, på sikt, samt en jämlik tillgång till natur.

Begränsade resurser för förvaltning av områden samt underhåll och skötsel av leder och tillgänglighetsanpassningar är ett, och kan bli ett större, problemområde om resurser inte tillsätts långsiktigt.

Under covidpandemin noterades högt besöksstryck i vissa natur- och kulturmiljöer runt om i landet, vilket ledde till upplevelser av ökad nedskräpning, slitage av natur och ökade konflikter med markägare. Dessutom har konflikter mellan olika friluftslivsaktiviteter, exempelvis mellan cykling och vandring, uppmärksammats. Dessa konflikter kan hanteras genom olika metoder och verktyg inom ramen för besöksförvaltning, exempelvis kanalisering, zonering av områden och naturvägledning. Renskötsel kan vara både en synergi och en konflikt med friluftslivet. I vissa fjällområden har det uppmärksammats att friluftslivet kan störa renarna.

Klimatförändringarna kan påverka friluftslivet dels genom förändrade besöksströmmar nationellt och internationellt och en efterfrågan på andra områden då exempelvis snöförhållandena ändras eller ökad risk för översvämningar. Klimatförändringarna kan också påverka landskapet, exempelvis ökad risk för skogsskador och bränder, erosion, översvämning eller torka. Skyfall, förändrade nederbördsmonster och erosion kan påverka leder för friluftsliv som kan behöva anpassa till ett förändrat klimat.

Förändrad markanvändning och exploateringstryck kan innebära konflikter med friluftslivets förutsättningar. I många fall kan friluftslivet och andra intressen samexistera. I vilken grad det är möjligt beror bland annat på vilka upplevelsevärden det finns på platsen samt känsligheten/tåligheten i landskapet. Transportinfrastruktur kan till exempel öka tillgängligheten till områden samtidigt som den kan skapa barriärer, medföra buller och ta mark i anspråk. Likaså kan

anläggning av andra exploateringar resultera i vägar som kan användas för friluftslivet, vilket kan öka tillgängligheten, samtidigt som de kan påverka förutsättningarna negativt genom intrång i mark- eller vattenområden. Indirekt kan de också ha en negativ påverkan i områden där de huvudsakliga värdena är upplevelsen av ett orört och tyst landskap. Etablering av gruvor och andra större industrianläggningar, utökad försvarsverksamhet samt förtätning och utveckling av tätorter kan minska tillgången till natur- och kulturmiljöer för friluftsliv. Minskad tillgång till tätortsnära natur kan också innebära att fler människor måste utnyttja samma grönyta, vilket kan leda till trängsel och slitage. Lättnader i strandskyddslagstiftningen riskerar att minska människors möjligheter att nyttja för friluftslivet värdefulla kust- och vattenområden. Även om friluftslivet utövas på land så visar forskning att närhet till vatten förhöjer upplevelsen²⁸.

²⁸ Friluftsliv och mångbruk - Mål och utvecklingsbehov för skogens sociala värden

Kriterier för riksintressen

Boverkets generella kriterier

Utifrån lagstiftningen med tillhörande förarbeten bedömer Boverket att följande kan ligga till grund för riksintressearbetet. För att ett område ska vara av riksintresse ska beslutet grundas på en nationell bedömning och det ska vara väl dokumenterat att området uppfyller något av följande kriterier²⁹:

1. området hyser värden av stor nationell vikt
2. området behövs för att uppfylla Sveriges internationella åtaganden eller
3. området behövs för att genomföra eller upprätthålla nationellt viktiga strukturer

Kriterier för utpekande av riksintresse friluftsliv

Områden som pekas ut som riksintresseanspråk för friluftsliv enligt 3 kap. 6 § miljöbalken ska uppfylla de tre kriterierna A-C.

För kriterium A finns en lista på värden och kvaliteter som förtydligar varför området bedöms vara riksintressant. På Naturvårdsverkets och Havs- och vattenmyndigheternas webbplatser kommer ett dokument att presenteras som möjliggör en jämförelse av hur de tidigare kriterierna förhåller sig till de nya samt en vägledning om vad kriterierna, värdena och kvaliteterna kan innebära.

²⁹ Boverkets [vagledning-for-riksintressemyndigheter.pdf](#)

Kriterier		
Kriterium A Område med särskilt goda förutsättningar för berikande upplevelser och/eller friluftslivsaktiviteter i natur- och/eller kulturlandskap. Minst två värden och kvaliteter, från listan nedan, ska finnas i området.	Kriterium B Område som i huvudsak är tillgängligt enligt allemansrätten.	Kriterium C - Område med värden som är, eller har potential att bli, attraktiva för många besökare från en stor del av landet eller utlandet, samt har få motsvarigheter. Eller - Område med särskild stor betydelse för människor i en region genom att det kan besökas ofta och av många.

Kriterium A - värden och kvaliteter:

- Utmärkande landskap eller områden med stark särprägel för en viss region
- Naturvärden och landskap som särskilt bidrar till upplevelsevärden
- Kulturmiljövärden och landskap som särskilt bidrar till upplevelsevärden
- Geologiska förutsättningar som särskilt bidrar till upplevelsevärden
- Orördhet och stillhet, frånvaro av exploateringar i landskapet
- Inget eller låg grad av artificiellt ljus
- Tysta områden eller områden med god ljudkvalitet där framför allt naturens ljud hörs
- Utsiktspunkter som möjliggör perspektiv och utblickar över landskap och vatten utan exploatering, fri horisont
- Utsiktspunkter som möjliggör perspektiv och utblickar över (alla typer av) landskap och vatten
- Omväxling och variation i landskapet
- Förekomst av sammanhängande regionala gröna stråk
- Område med omfattande eller särskilda anordningar för friluftsliv för tillgänglighet och för berikande upplevelser
- Särskilt goda naturgivna eller fysiska förutsättningar för specifika friluftslivsaktiviteter
- Möjlighet till övernattning i eller i anslutning till området
- God tillgänglighet till området (infrastruktur, kollektivtrafik)

Principer för geografisk avgränsning

Geografisk avgränsning av riksintresseanspråk ska följa nedanstående principer:

- Avgränsningen ska utgå från och spegla de värden som gör att området bedöms vara av riksintresse.
- Områden kan sträcka sig över flera kommuner eller flera län.
- Avgränsningen ska göras utifrån värden och inte utifrån administrativa gränser.
- Avgränsningen ska inte göras utifrån gränser för till exempel naturreservat, Natura 2000 eller andra riksintresseområden eller anspråk, om de inte samtidigt utgör avgränsningar för de riksintressanta friluftslivsvärdena.
- Gränsen kan följa naturliga gränser som infrastruktur, tätortsgräns eller annan fysisk struktur om de även utgör en avgränsning av de riksintressanta värdena.
- Avgränsningen ska inte omfatta buffertzoner till skydd mot påverkan på värdena.
- Riksintresseanspråken kan innehålla flera delområden, med värdekärnor, som tillsammans utgör en helhet eller ett sammanhang som är riksintressant.
- Anspråk kan ingå i riksintresseområden enligt 4 kap. 2 § miljöbalken.

Process för att hålla anspråken aktuella

Process för aktualitetsprövning med start 2026

Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten ska enligt förordningen om hushållning med mark och vatten³⁰ vid behov eller åtminstone vart åttonde år se till att bedömningen av de områden som är av riksintresse är aktuell.

Aktualiseringen bygger på både den regionala uppsikten som länsstyrelserna ansvarar för och den nationella som de centrala myndigheterna ansvarar för.

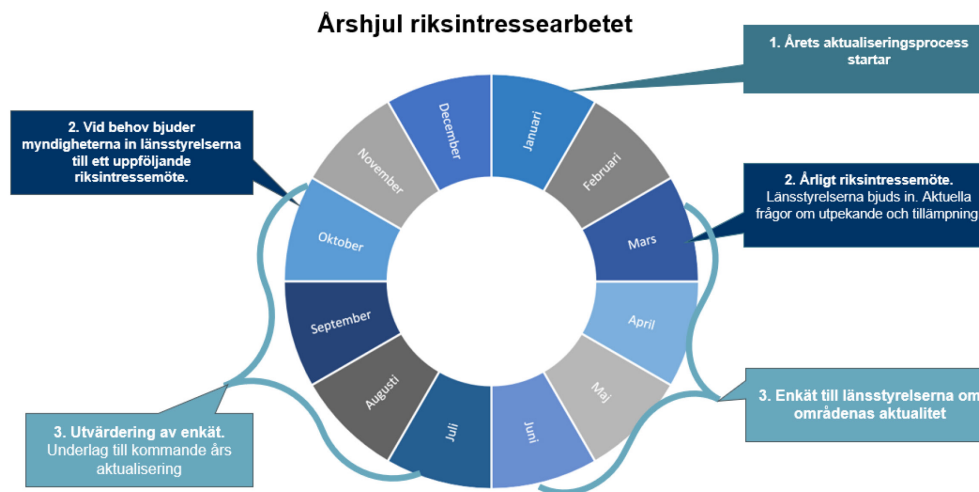
De kommande åren kommer alla anspråk granskas för att se om de är aktuella, det vill säga aktualitetsprövas. Den geografiska avgränsningen och värdebeskrivningens innehåll kommer att granskas i första hand av Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten samtidigt som ett nationellt urval och en harmonisering genomförs. Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv. Det kan innebära att vissa områden inte längre bedöms vara riksintresseanspråk eller att nya anspråk identifieras.

För huvuddelen av riksintresseanspråken innebär aktualitetsprövningsprocessen att värdebeskrivningen endast behöver ges en ny och ensad utformning, utifrån gemensamma rubriker och en uppdatering utifrån gällande kriterier. I vissa fall behöver beskrivningen av friluftslivets värden utvecklas något, även om innehållet i stort är detsamma. För en mindre andel av riksintressena innebär aktualiseringen ett något mer omfattande arbete med att utveckla värdebeskrivningarna och att ny information kan behöva sammanställas. Länsstyrelserna kan bidra med regional kunskap om dessa områden. Revideringar kan även hanteras till exempel i samband med samråd och granskning av översiktsplaner.

Den process som föreslås för aktualitetsprövning under den första åttaårsperioden syftar till att implementera ett kontinuerligt arbete med riksintressen och underlätta för efterföljande aktualiseringar i enlighet med hushållningsförordningen. Ett kontinuerligt arbetssätt håller också diskussionen om riksintressena levande och bör underlätta vid tillämpningen. Efter att alla anspråken har aktualiserats en första gång är planen att aktualiseringen är en del av ett löpande arbete, som utgör en mindre arbetsinsats.

³⁰ Förordning (1998:896) om hushållning med mark- och vattenområden | Sveriges riksdag (riksdagen.se)

Den årliga återkommande processen illustreras i nedanstående bild och förklaras ytterligare i texten. Ytterligare detaljer om aktualitetsprövningsprocessen kommuniceras i samband med att arbetet planeras och genomförs.

Figur: Årshjul för riksintressearbetet som startar 2026

1. Aktualitetsprövning

- **Utgångspunkter:** Riksintresseanspråken har delats in i 12 olika tematiska grupper vilka beskrivs närmare nedan. Varje år påbörjas aktualitetsprövningen av några grupper av anspråk.
- **Startmöte:** De länsstyrelser som berörs bjuds in till ett startmöte / workshop för att bidra med aktuell regional information om friluftslivets värden i de berörda områdena.
- **Bearbetning och remiss till berörda länsstyrelser:** Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten gör en första bearbetning av värdebeskrivning och avgränsning. Länsstyrelserna får sedan underlaget på remiss för att bidra med regional bedömning och kunskap där det finns kunskapsluckor.
- **Remiss till alla berörda:** Efter bearbetning av sektorsmyndigheterna remitteras förslagen till Boverket, övriga sektorsmyndigheter enligt hushållningsförordningen samt berörda länsstyrelser. Vid behov görs konsultationer enligt konsultationsordningen. Kommunerna kan, vid behov, remitteras via länsstyrelserna. Även anspråk som föreslås utgå remitteras.
- **Beslut:** Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten beslutar gemensamt om riksintresseanspråken.

2. Riksintressemöte med alla länsstyrelser - årligen återkommande möte

- Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten kommer att bjuda in länsstyrelserna till ett årligt återkommande möte om riksintresse

friluftsliv och diskutera aktuella frågor i utpekande och tillämpningen av riksintressen, rättsfall etc.

- Vid behov anordnas ett uppföljande digitalt möte under hösten.

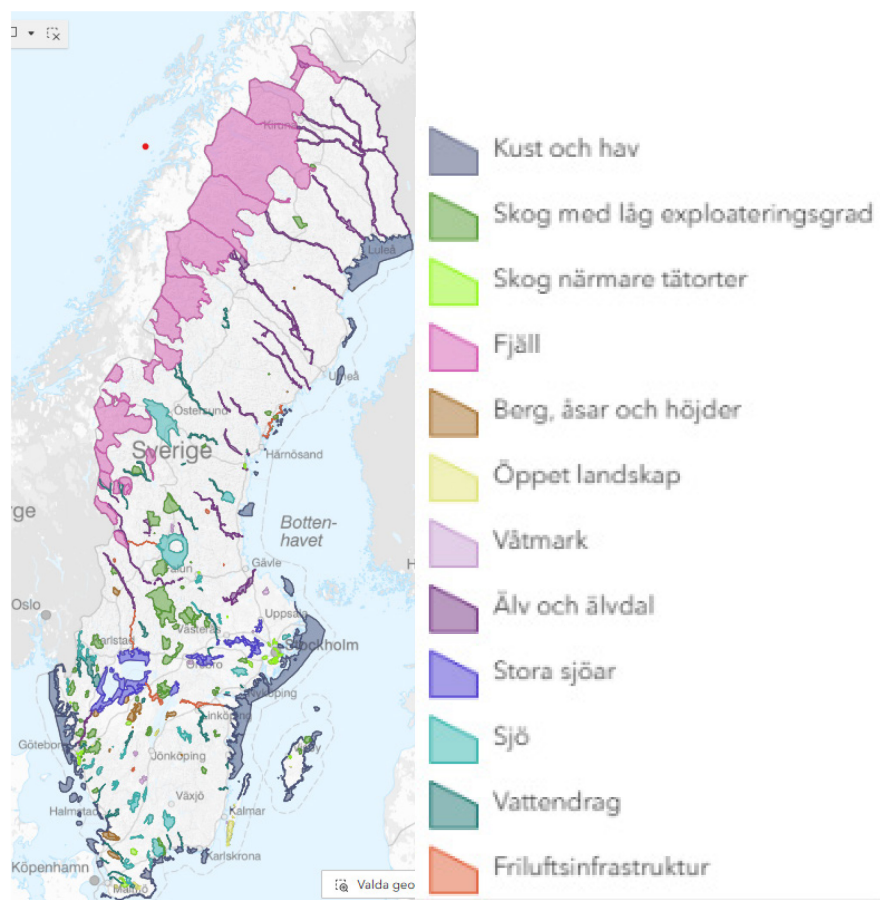
3. Enkät om aktualitet

- Länsstyrelserna får de tre kommande åren årligen en enkät för att bedöma anspråkens aktualitet. Efter 2029 är det önskvärt att vi har ett system för att kontinuerligt, utifrån det löpande arbetet, samla in information om förändringar i förhållandena som påverkar riksintresseanspråken.
- Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten utvärderar enkäten för att få underlag inför kommande aktualitetsprövningsarbete.

Indelning av anspråken i grupper

Riksintresseanspråken har delats in i 12 tematiska grupper som bygger dels på markslag utifrån ett underlag från Metria och Nationella marktäckedata³¹, dels på värdebeskrivningarnas innehåll. Områdena inom en tematisk grupp har ungefär samma markslag och huvudkaraktär. I kartan visas hur de olika områdena fördelas per länen.

³¹ <https://www.naturvardsverket.se/verktyg-och-tjanster/kartor-och-karttjanster/nationella-marktackedata/>

Figur: Karta som visar indelning av riksintresseanspråken i tematiska grupper.

Varje år påbörjas aktualitetsprövningen av ett urval av de tematiska grupperna. Planen är att vid slutet av 2029 ska alla riksintresseanspråk vara aktualiserade.

Arbetsinsatsen för aktualitetsprövningen beror på i vilken grad anspråken har bedömts vara aktuella i sin helhet, i delar, inte alls eller att det saknas kunskap om aktualiteten. Mycket av det underlag och de bedömningar som länsstyrelserna bidrog med under översynen av riksintresseanspråken 2012-2017 är fortfarande aktuellt. Men även de områden som länsstyrelserna har bedömt som aktuella i sin helhet ska genomgå en aktualitetsprövningsprocess, uppdateras med beslutade kriterier och vid behov utvecklas avseende värdebeskrivningarna.

Se Naturvårdsverkets webb för aktuell planering och pågående arbete med aktualitetsprövning.

Nationellt urval

Det nationella urvalet syftar till att säkerställa att de områden som är angivna som anspråk verkligen är riksintressanta utifrån ett samlat nationellt perspektiv. Processen innebär också en harmonisering av värdebeskrivning och avgränsningar. Havs- och vattenmyndigheten och Naturvårdsverket ansvarar för att genomföra det nationella urvalet. Regional kunskap från länsstyrelserna kan bidra till arbetet.

Kriterierna för att bedöma om ett område är av riksintresse är också de viktigaste utgångspunkterna för det nationella urvalet. Processen med att se över och aktualitetspröva anspråken utifrån uppdaterade kriterier är en löpande kvalitetsgranskning som bedöms utgöra en viktig del av det nationella urvalet.

Genomförandet av ett nationellt urval av riksintresseområden för friluftsliv utgår inte från några kvantitativa mått som att det exempelvis ska vara en viss yta per person eller en viss yta per län eller landskapstyp. Riksintresseanspråken är inte, och behöver inte vara, jämnt fördelade över landet. Alla län behöver heller inte ha samma typer av riksintressen. Sammantaget utgör de ett *urval* av områden utifrån ett nationellt perspektiv. Utgångspunkterna för det nationella urvalet är de riksintressanta värdena för friluftsliv, landskapet, fördelningen av områden över landet samt att det ska vara en variation av områden med olika typer av upplevelser samt möjligheter till friluftslivsaktiviteter och upplevelser. Ibland har området naturgivna förutsättningar för friluftslivet och ibland bygger områdenas värden på att satsningar har gjorts i anläggningar och anordningar för friluftslivet. Gemensamt är att de långsiktigt ska bidra till friluftslivet, folkhälsan och regional utveckling och att det är svårt att ersätta dem med andra områden. De kan också vara en del i Sveriges internationella åtaganden. Aktuella frågor vid nationellt urval och aktualitetsprövning:

- Under- eller överrepresentation av likartade anspråk.
- Hur fördelar sig lika och olika anspråk över landet.
- Har områdena särprägel – att det utmärker sig på något sätt, i så fall i vad?
- Har områdena få motsvarigheter i landet vad gäller förutsättningar för upplevelser eller aktiviteter?
- Riksintresseområden som berör flera län
 - beskrivs de likartat över länsgränserna?
 - har avgränsningarna gjorts på samma sätt?
 - gör om dem till ett område i stället för den uppdelning som finns idag där länsgränser delar områden i flera
 - förhåller sig alla områden lika till administrativa gränser som territorialgräns, länsgräns etc?
- Ingår buffertzoner inom avgränsningen behöver dessa tas bort.
- Har kriterier tolkats på samma sätt för alla områden?
- Beskrivs upplevelsevärdena och områdenas kvaliteter på ett adekvat sätt?

Tillgängliga data

Tillgängliggörande av data

I kartverktyget Skyddad natur³² tillgängliggör Naturvårdsverket avgränsningarna av riksintresseanspråken. Där kan också värdebeskrivningarna och besluten laddas ned för respektive riksintresseanspråk. Samma uppgifter kan också laddas ned via Naturvårdsverkets Metadatokatalog för geodata som finns på Naturvårdsverkets webbplats.

Alla beslut om uppdaterade eller aktualiserade riksintresseanspråk skickas per epost till berörda länsstyrelser. Länsstyrelserna tillgängliggör underlagen bland annat via Planeringskatalogen och i regionala karttjänster.

Nationell samverkan

Lantmäteriet leder nationell samverkan om nationell dataproduktspecifikation för riksintressen. Naturvårdsverket och Havs- och vattenmyndigheten är delaktiga i arbetet som på sikt ska leda till en nationell dataproduktspecifikation för riksintressen samt tillgängliggörande av riksintresseinformation i Nationella geodataplattformen (NGP)³³. Avsikten är att information om riksintressen för friluftsliv ska anpassas till ett tillgängliggörande via NGP i takt med denna utveckling, till exempel i samband med aktualitetsprövningsprocessen.

Öppna data

Värdebeskrivningarna för riksintresse friluftsliv innehåller inga sekretessbelagda uppgifter. Värdebeskrivningarna och kartunderlag tillgängliggörs som öppna data via Sveriges dataportal³⁴.

³²<https://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>

³³ <https://www.lantmateriet.se/sv/nationella-geodataplattformen/>

³⁴ <https://www.dataportal.se/>